

БРОВКОВА
Олена Георгіївна
beobachter@i.ua

УДК 336.025

КОВАЛЬОВА
Ганна Олександрівна

СТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

THE STRUCTURE OF THE ENTERPRISE'S FINANCIAL MANAGEMENT

к.е.н., доцент кафедри,
Одеський національний
політехнічний університет

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.2.2>

студентка, Одеський
національний політехнічний
університет

BROVKOVA Olena Heorhiivna – PhD in Economics, Associate Professor of department, Odesa National Polytechnic University

KOVALOVA Hanna Oleksandrivna – student, Odesa National Polytechnic University

У статті докладно розглядається структура фінансового менеджменту підприємства. Можливість виживання та ефективного розвитку підприємства в динамічних і часто несприятливих умовах зовнішнього середовища визначається тим, наскільки компетентні керівники в питаннях фінансового управління. Вміле управління трьома процесами – поточне функціонування, постійне вдосконалення, радикальний розвиток – визначає ефективність менеджменту підприємства. Фінансовий менеджмент є дуже значущим процесом будь-якого підприємства стосовно процесу руху капіталу. Розглянуто основні визначення та принципи використання підпроцесів фінансового менеджменту в управлінні сучасним підприємством, а також висвітлено взаємозв'язок даних підпроцесів у додатку до діяльності менеджера з фінансів.

* * *

The paper considers in detail the structure of financial management of the enterprise. The possibility of survival and effective development of the enterprise in dynamic and often unfavorable environmental conditions is determined by how competent managers are in matters of financial management. Skillful management of three processes – current operation, continuous improvement, radical development – determines the effectiveness of enterprise management. Financial management is a very important process of any enterprise in the process of capital movement. The paper considers the main definitions and principles of using financial management sub-processes in the management of a modern enterprise, as well as highlights the relationship of these sub-processes in the appendix to the activities of the financial manager. The principle of financial stability is characterized by such activities of the enterprise through which it could at any time, to settle their debts with their own or borrowed funds. Making a profit (the most key measure of financial efficiency of the enterprise) – getting a positive difference between the total income of the enterprise and its costs (in monetary terms). The scientific prerequisite for financial management is a fairly high level of development of economics. The activity of any enterprise is not possible without the management of facilities or processes (personnel management, operations management, etc.). Thus, any enterprise can be represented in the form of two subsystems – managed and control.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, система управління, структура, підпроцеси, підприємство

Keywords: financial management, management system, structure, sub-processes, enterprise

ВСТУП

Діяльність будь-якого господарюючого підприємства неможлива без використання умінь і навичок організації фінансового менеджменту.

Відповідно до чинного законодавства будь-яке комерційне підприємство створюється з метою отримання прибутку. Але отримання прибутку не може бути можливим без грамотного управління підприємством. Фінансовий менеджмент – це незамінний інструмент для підвищення прибутковості й мінімізації ризиків неплатоспроможності. Управління стратегічним розвитком підприємства має бути ефективним, оскільки від цього насамперед залежить конкурентоспроможність підприємства та можливість максимізації прибутку.

МЕТА статті – визначення та детальний розгляд особливостей структури фінансового менеджменту підприємства, а також розгляд інструментів і методів стратегічного управління, оскільки ефективний розвиток підприємств визначається саме тим, наскільки керівники володіють цими інструментами. Можливість виживання та ефективного розвитку підприємства у динамічних і часто несприятливих умовах залежить насамперед від вибору ефективної стратегії.

У проведенні досліджень використовувались різ-

номанітні аналітичні **МЕТОДИ**, а саме: теоретичного аналізу, вивчення матеріалів наукових і періодичних видань із проблеми, документального аналізу, опитування експертів, спостереження. Ці методи дозволяють визначити та детально розглянути особливості структури фінансового менеджменту підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як наука фінансовий менеджмент являє собою зведення знань з ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства. Видатним німецьким економістом Г. Шмаленом було виділено три «наріжні камені» управління підприємством: економічність, фінансова стійкість, прибуток. Принцип економічності вимагає обов'язкового виконання двох принципів – принципу мінімізації (досягнення певного результату за найменших витрат) і принципу максимізації (досягнення найбільшого результату в умовах заданого обсягу витрат).

Принцип фінансової стійкості характеризується такою діяльністю підприємства, за допомогою якої воно могло б у будь-який момент часу провести розрахунки за своїми боргами власними чи позиковими коштами. Отримання прибутку (ключовий захід фінансової ефективності роботи підприємства) – отримання позитивної різниці між сумарними доходами

підприємства та її витратами (у грошовому вираженні).

Науковою передумовою фінансового менеджменту є досить високий рівень розвитку економічної науки. Діяльність будь-якого підприємства неможлива без управління об'єктами або процесами (управління персоналом, управління операціями тощо).

Отже, будь-яке підприємство можна представити у вигляді двох підсистем – керована й керуюча. Керувана система складається з об'єктів (менеджмент персоналу, операційний менеджмент тощо), а керуюча підсистема включає відповідні цим об'єктам процеси (види менеджменту).

Далі докладніше розглянемо фінансовий менеджмент. Фінансовий механізм являє собою систему функціонування фінансових важелів, що виражаються в організації, плануванні і стимулюванні використання фінансових ресурсів. У структуру фінансового механізму входять п'ять взаємопов'язаних елементів: фінансові методи та важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення.

Фінансовий менеджмент – це вид професійної діяльності, спрямований на управління фінансово-господарською діяльністю підприємства на основі сучасних методів [5].

Основною метою фінансового менеджменту є знаходження оптимального співвідношення між короткостроковими й довгостроковими цілями розвитку підприємства і прийнятими рішеннями в стратегічному й тактичному плані.

Але чи можливо добитися успішної діяльності підприємства без кваліфікованого персоналу, без грамотних фахівців, без підготовлених менеджерів? Скоріше за все, – ні. Тож сьогодні як ніколи гостро стоїть питання про необхідність на будь-якому підприємстві фахівців або менеджерів, які б володіли навичками коригування системи управління підприємством. Фінансовий менеджмент – дуже складний механізм, злагоджена робота багатьох процесів управління й підпроцесів. Система фінансового менеджменту включає велику кількість підпроцесів, тож далі розглянемо докладніше деякі з них [6, 8].

Управління ціноутворенням – це один із найбільш трудомістких процесів. Обґрунтовано це насамперед тим, що, перш ніж вивести той чи інший товар на ринок, необхідно провести тривалий процес дослідження позиціонування даного товару на ринку, яке зі свого боку дозволяє визначити початкову ціну, з якою підприємство вийде на ринок. У процесі ціноутворення виробниками або продавцями обирається певна частка ринку, встановлюються рівень продажів, що необхідні для досягнення цілей підприємства, пов'язаних із прибутком і виражених у кінцевому результаті у грошовому еквіваленті [1].

Даний процес може неодноразово піддаватися коригуванню. Причинами коригувань можуть стати загальний стан економіки, конкретні умови на ринку реалізації, конкурентна боротьба, фінансовий стан підприємства тощо [2].

Управління грошовими активами й пасивами – це процес, у ході якого підприємство визначається з потребами у грошових коштах, які необхідні для здійснення поточної діяльності, для забезпечення інноваційних програм або пілотних (експериментальних)

проектів. У фінансовому обліку кошти, якими володіє підприємство, називають активами. Залежно від виду і від участі активів у життєвому циклі підприємства, вони класифікуються за складом і розміщенням. За складом активи підприємства поділяються на оборотні та необоротні активи.

Оборотні активи – це кошти, що знаходяться у поточному процесі кругообігу коштів і переходять зі сфери виробництва у сферу обігу. Необоротні активи – це дорогі засоби праці, які використовуються не в одному, а декількох виробничих циклах, а також мають тривалий термін використання (більше одного року). До них відносяться основні засоби та нематеріальні активи.

За аналогією з активами джерела утворення активів називають пасивами. Активи можуть бути власними й позиковими. До власних джерел утворення господарських засобів відносяться всі види капіталу, прибутки й резерви.

Позикові або, як їх ще називають, залучені джерела господарських засобів – це насамперед короткострокові й довгострокові кредити, надані підприємству банками, або позики, отримані від юридичних осіб, а також зобов'язання підприємства перед іншими підприємствами або фізичними особами, наприклад перед постачальниками, бюджетом, працівниками підприємства тощо.

Управління оборотним капіталом – це процес визначення обсягу фінансових коштів на поточні запаси з метою їх мінімізації без шкоди для операційної діяльності.

Управління дебіторською заборгованістю – це діяльність з оцінки поточного стану боргів і можливостей дебіторів для їх погашення, а також вироблення й реалізація заходів відносно її зменшення.

Дебіторська заборгованість являє собою суму боргів, належних підприємству від юридичних або фізичних осіб у результаті господарських відносин між ними, або, інакше кажучи, вилучення коштів з обороту підприємства і використання їх іншими підприємствами або фізичними особами.

Дебіторська заборгованість одна з найважливіших складових оборотного капіталу. Метою управління дебіторською заборгованістю буде прийняття для реалізації найбільш ефективних економічних рішень у поточній діяльності підприємства. Одним із найважливіших етапів управління дебіторською заборгованістю є визначення методу управління дебіторською заборгованістю.

І вже залежно від обраної моделі управління виробляти певні кроки до її стягнення або відмови від стягнення (в цілях доцільності). Так само відповідно до обраної моделі проводиться і вибір методів розрахунків.

Самим зручними вигідними методами є розрахунок грошовими коштами й розрахунок цінними паперами. У разі відсутності даних варіантів розрахунків застосовується використання залікових схем, договору цесії, бартерні угоди, розрахунок дисконтними векселями тощо.

Управління кредиторською заборгованістю – це процес оцінювання стану боргів підприємства кредиторам, вироблення і здійснення заходів для їх скорочення або реструктуризації.

Для грамотного управління кредиторською заборгованістю (КЗ) на підприємстві передусім повинна бути обрана оптимальна структура управління заборгованістю, а саме:

- 1) прийняття бюджету КЗ;
- 2) розроблення системи показників (кількісна та якісна оцінка розрахунків із кредиторами);
- 3) прийняття обраних показників за планові коефіцієнти, тобто обов'язкові для виконання.

З метою забезпечення конкурентоспроможності та фінансової стійкості фінансовим менеджером необхідно більш ретельно й уважно підходить до розрахунків і вибору стратегій у питаннях залучення та використання позикового капіталу.

Не менш важливим у розробленні політики стосовно використання кредитних ресурсів є визначення тактичних варіантів залучення позикових коштів. Такими варіантами можуть стати інвестиційні кошти (збільшення статутного капіталу або спільне виробництво), банківські або фінансові кредити, товарні кредити, власні «економічні переваги» [6].

Управління грошовими потоками – це діяльність із пересування грошових коштів від одного підприємства до іншого через банківську систему відповідно до норм фінансової діяльності.

Управління основними фондами – це процес управління грошовими коштами на придбання, підтримку й ліквідацію основних фондів (землі, будівель, устаткування тощо) з метою оптимізації їх наявності для підтримки операційної діяльності [5].

Управління інвестиціями – це процес зведення разом тих, хто пропонує гроші (що мають тимчасово вільні кошти), з тими, хто пред'являє попит (відчувають потребу в них). Обидві сторони зазвичай зустрічаються у фінансових інститутах або на фінансовому ринку [6]. Іноді, зокрема у разі угод із майновими цінностями (наприклад, з нерухомістю), продавець та покупець вступають в угоду напряму.

Управління цінними паперами – це діяльність з управління фінансовими інструментами індивідуальних інвесторів і юридичних осіб, зокрема акціями, векселями, опціонами, товарними і фінансовими ф'ючерсами.

Управління фінансовими ризиками. Під ризиком розуміється можлива небезпека втрат, що впливає з кон'юнктури ринку й діяльності інших підприємств і фінансових інститутів. Ризиком у фінансовій діяльності потрібно управляти, тобто використовувати різні методи, що дозволяють спрогнозувати несприятливі події і вживати заходів щодо зниження ступеня ризику [6].

Управління страхуванням – це процес розроблення рішень і їх реалізація стосовно захисту майна та грошових коштів від впливу різних ринкових чинників (втрат, коливання валюти).

Управління фінансовим аудитом – це процес дослідження оцінки поточного фінансового стану підприємства за основними економічними показниками, а також динаміки зміни цих показників за певні проміжки часу.

Управління фінансовою звітністю – це процес подання узагальненої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства, а також зміни в її фінансовому становищі за звітний період у зручній формі для прийняття управлінських рішень.

У рамках фінансового менеджменту також приймаються рішення відносно забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів між підприємством і джерелами його фінансування як зовнішніми, так і внутрішніми. Тому управління потоком фінансових ресурсів, виражених у грошових коштах, є головним питанням у фінансовому менеджменті.

Діяльність фінансового менеджера може бути структурована, а отже: загальний фінансовий аналіз та планування; забезпечення підприємства фінансовими ресурсами (управління капіталом); розподіл фінансових ресурсів (інвестиційна політика та управління активами).

Логіка виділення таких областей діяльності фінансового менеджера тісно пов'язана зі структурою балансу як основної звітної форми, що відбиває майнове і фінансове становище підприємства.

У наш час у фінансовому менеджменті одним із важливих завдань постає максимізація цінності компанії (ринкової вартості підприємства), яка аж ніяк не дорівнює вартості майна даного підприємства.

ВИСНОВКИ

У висновку слід зазначити, що діяльність будь-якого господарюючого підприємства неможлива без використання умінь і навичок організації фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент одночасно є мистецтвом, вищим пілотажем управління фінансами підприємства і значною мірою залежить від кваліфікаційного рівня фінансових спеціалістів, їх умінь знайти й економічно обґрунтувати альтернативні варіанти розвитку подій та вибрати найефективніші фінансові методи й технологічні схеми фінансових операцій.

Список використаних джерел

1. Афоничкин А.И., Андрищенко И.В. Управление финансами корпораций. *Финансы и кредит*. 2005. № 36. С. 15–19.
2. Основы финансового менеджмента / А.И. Афоничкин, Л.И. Журова, Д.Г. Михаленко. Тольятти: Волжский ун-т им. В.Н. Татищева, 2011. 596 с.
3. Блінова Е.А. Інвестиційний менеджмент у реальному секторі економіки. Київ: КПІ, 2016. 92 с.
4. Герасимов Б.Н. О моделировании технологии совершенствования корпоративного управления компанией. *Менеджмент и бизнес-администрирование*. 2007. № 2. С. 90–95.
5. Герасимов Б.Н., Герасимов К.Б. Производственный менеджмент: теория, методология, практика. Самара: Изд-во МИР, 2014. 344 с.
6. Финансовый менеджмент / под ред. Е.И. Шохина. М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. 408 с.

References

1. Afonichkin A.I., Andriushchenko I.V. Corporate finance management *Finance and credit*. 2019. № 3. pp. 15–19. (in Russian).
2. Fundamentals of financial management / A.I. Afonichkin, L.I. Zhurova, D.H. Mykhalenko. Tolyatti: V.N. Tatishchev Volga University, 2011. 596 p. (in Russian).
3. Blinova E.A. Investment management in the real sector of the economy. Kyiv: KPI, 2016. 92 p. (in Ukrainian).
4. Gerasimov B.N. On modeling the technology of improving corporate governance of the company. *Management and business administration*. 2007. № 2. pp. 96–95. (in Russian).
5. Gerasimov B.N., Gerasimov K.B. Production management: theory, methodology, practice. Samara: World, 2014. 344 p. (in Russian).
6. Financial Management / ed. Ye.I. Shohin. Moscow: ID FBK-PRESS, 2002. 468 p. (in Russian).